

Jana Dorčáková: Bulvárne noviny v premenách českej spoločnosti

Posudek disertační práce

Jakub Machek

Jana Dorčáková se v předložené disertační práci zabývala periodikou, která byla považována za příliš lidová, senzační či bulvární, než aby se mohla stát objektem výzkumu, natož vlastních dějin. Některá se alespoň dostala jako zmínka do encyklopedií, jiná byla úplně zapomenuta. Zaměření na vývoj „bulvárního“ tisku, či jak se rozhodneme nazývat noviny mířící na většinovou společnost nazývat, je tudíž nejen velmi přínosné, ale vyplňuje podstatnou mezeru v našem poznání české společnosti druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Nejde pouze o to, že to byl právě bulvární tisk, který přinášel novinky ve vydávání novin (technologické, grafické, obsahové) a ovlivňoval tak vývoj „seriózního“ tisku, ale svou působností na široké vrstvy a zároveň komerční snahou jim vyjít vstříc nejen zachycoval, ale podstatně spoluvytvářel dobovou společnost. Díky předchozímu nezájmu se ovšem badatel vydává na zcela neznámé pole, k novinám, o nichž z literatury zjistí většinou pouze titul, odpovědného redaktora a léta, kdy vycházel. Právě z těchto důvodů je práce podávající podrobný přehled protobulvárního a bulvárního tisku velice potřebná a může se stát solidním základem pro celé další bádání a to i pro současnější podoby bulvárních tiskovin.

Autorka se rozhodla zachytit vývoj českých bulvárních deníků a jeho zásadní proměny. Načrtává čtyři fáze vývoje. 1) Levný lidový tisk ze sedmdesátých let 19. století; 2) Obrázkové noviny sedmdesátých a devadesátých let 19. století, kterým se jako prvním podařilo prosadit na novinovém trhu, ačkoliv stále nezískaly podobnou čtenářskou oblibu jako jejich protějšky ve světových i lokálních metropolích; 3) Večerníky těsně předválečné éry, které dostaly v úspěšnosti dál a konečně 4) klasické bulvární noviny první republiky, které se již plně obsahem i oblíbeností vyrovnaly zahraničním titulům.

Nový typ novin, mnohem čtenější než dosavadní typ tisku, se samozřejmě setkával s odporem tradičních elit. Druhým cílem práce tedy bylo ukázat, jak česká společnost (tedy spíše její elity) reagovala na nástup populárního tisku. Autorka zkoumá zmínky v konkurenčním tisku (posměšné či útočné) i dobové polemiky a aféry, které ukazují poněkud diferencovanější postoje, než jen prudký odpor. Zajímavá je snaha o napodobování či dohánění západu (zvláště Francie) a jejich velkoměst, do níž se vejde i potřeba mít domácí bulvární noviny (ačkoliv kritizované, že nedosahují kvality francouzských titulů).

Práce Jany Dorčákové je nápaditá, co se týče vyhledávání využitelné pramenné základny a zároveň důkladná v práci s ní. Výtečné je využití soudních spisů, které poskytují informace jinde nedostupné či jinak problematické, například údaje o nákladech novin. Možná ale v práci chybí zamyšlení nad zcela odlišnými údaji o nákladech z třech různých zdrojů, které nejde samozřejmě vyřešit, ale bylo by potřeba více osvětlit. Soudní spory také Jana Dorčáková využila ke zkoumání reakce veřejnosti a státu na vznik a vývoj bulvárního

tisku. Bohužel pouze pro *Národní politiku* mohla zkoumat archív jejího vydavatelství, osvětlující problematiku z vydavatelské strany. Autorka tak dokazuje svou schopnost pečlivého kombinování různých zdrojů, které jí umožňuje překonat omezenou pramennou základnu, aby mohla plasticky vykreslit svět českého bulvárního tisku druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Ve své práci dosáhla obdivuhodného chronologického i tematického záběru, když nezůstala pouze u popisu jednotlivých tiskovin a jejich analýzy, ale propojila tento vývoj s dalšími souvisejícími tématy, jako postoj společnosti k bulváru a jeho čtenářská obec. Ocenění zaslouží i nastudovaná sekundární literatura a takto získaná orientace v problematice.

Pokud mám přejít nyní na kritickou část posudku, musím konstatovat, že řadu připomínek a komentářů z posudku k malé obhajobě autorka zapracovala. Text tak získal jasnou strukturu a přehlednou linii - postupný vývoj populárních novin, přes různé méně úspěšné pokusy v druhé polovině 19. století až po prvorepublikové vydavatelské domy. Na pozadí této linie ukazuje i postupné přebírání inspirací ze západoevropského a amerického bulvárního tisku, které ovšem chybí pro období první republiky. Zůstalo tak otevřenou otázkou, zda se úspěšné bulvární tituly tohoto období vyrovnaly titulům západních a středoevropských metropolí, jak se obecně předpokládá a traduje, či zda přetrvala výrazná místní specifika (jak by o tom svědčily vyšší náklady stranického tisku oproti tisku přímo nepropojenému se stranickými orgány, podobně jako již v předválečném období). Otázka rozdílů oproti prototypickému bulváru vyspělých krajin se často objevovala i v dobové polemice o bulvárním tisku vyvolané senzační kauzou Grujbárové (bulvární tisk ano, ale ten kvalitní, západní, nikoliv upadlý český).

Jasný je i výběr zahrnutých titulů a patrná je celková komplexnost zpracovaného spektra zahrnujícího vše, co do typu bulvárních deníků mohlo alespoň částečně spadat (s výjimkou titulů snad dočasně nedostupných v Národní knihovně). Aby si čtenář mohl vytvořit představu o proměnách bulvárního tisku, pomáhají mu srovnání jejich obsahu získaná kvantitativní analýzou - mezi současně vycházejícími tituly i mezi jednotlivými fázemi vývoje, doplněné o ukázky různého typu zpráv a jiného obsahu. Disertační práce tak představuje solidní základ pro syntézu vývoje bulvárního tisku ve studovaném období a chybí již jen větší provázanost s vývojem české společnosti ve sledovaném období.

Zbývá tedy jen pár připomínek:

V kapitole 1.1. „Pojem bulvárních novin v koncepte populární kultury“ autorka popisuje několik konceptů populární kultury a podle všeho se zde přiklání k přístupu kulturních studií nehierarchizujících různé typy kultury a odmítajících označování populárního za méněcenné či úpadkové. Přesto se v práci na několika místech tento diskurz bulváru jako nízkého objevuje. Jakoby se autorka nechala příliš vést svými zdroji a přebírala dočasně jejich postoj k bulváru.

V tabulce 17. na straně 167 bych doporučoval doplnit roky, pro které je daný náklad uváděn, vzhledem k jeho proměnám v čase.

Protože jsem práci k obhajobě doporučoval už v rámci malé obhajoby a její následné úpravy jí ještě výrazně prospěly, nezbývá než znovu potvrdit, že předkládaná disertační práce splňuje svým rozsahem, precizností zpracování i novostí daného tématu kritéria potřebná k úspěšné obhajobě a bylo pro mě potěšení být jejím oponentem.

Jakub Machek

Vyžlovka, 28.10.2014